

EEN BIJZONDERE VONDST VAN BARNSTEEN OP SIMONSZAND*

In juni 2009 had ik toevallig de gelegenheid om een klein uur op Simonszand rond te kijken. Een boeiend uur, op een eilandje waar je normaal gesproken niet zo gauw komt. En het leverde ook nog eens een bijzondere vondst op.

Simonszand is een zandplaat tussen Schiermonnikoog en Rottumerplaat; anderhalve kilometer lang en een paar honderd meter breed. Het eiland is niet [meer] begroeid en duinvorming is er niet [meer]. Het hoogste punt ligt ongeveer één meter boven de hoogwaterlijn. Een groot gedeelte van het eiland wordt dan ook met hoog water overstroomd. Slechts een kleine strook blijft droog, maar ook dat deel staat bij springtij en stevige westenwind waarschijnlijk helemaal onder water. Dat was nu kennelijk geruime tijd niet het geval geweest, want op het zand vond ik nesten van visdiefjes en scholeksters, waarvan de ouders mij heel duidelijk maakten dat ik uit de buurt moest blijven. Door de smalle, langgerekte vorm van het eiland liggen op het gedeelte waar ik ben geweest, twee aparte vloedlijnen op een meter of dertig afstand van elkaar [Afb. 1], wat een heel bijzondere gewaarwording is.

Aangezien ik 'primair' een verzamelaar van mollusken ben, zocht ik in de korte tijd die beschikbaar was naar schelpen en slakken, met als beste vondst een een rechterklep van de Noord kromp [*Arctica islandica*]. Vlak voor ik het eiland weer moest verlaten, vond ik nog een groot brok van iets dat mij sterk deed denken aan barnsteen. Kleine stukjes barnsteen heb ik op Schiermonnikoog, Rottumeroog en Rottumerplaat wel vaker opgeraapt, maar de omvang van dit stuk [Afb. 2] bracht me aan het twijfelen: lengte 26 cm, breedte 21 cm, hoogte 6 cm met een gewicht van 1,9 kilogram. Dus deed ik, eenmaal thuisgekomen, de twee geijkte proeven voor het herkennen van barnsteen:

* Noot van de redactie:

In een iets uitgebreidere en andere vorm verscheen dit artikel eerder in: Zeepaard jrg. 70, nr. 5/6, dat geheel aan barnsteen is gewijd.

Vanwege de krimp-scheuren die de vondst aan het oppervlak vertoont, wordt er overigens getwijfeld of het hier werkelijk om barnsteen gaat.

- Barnsteen zinkt in zoetwater, maar in zoutwater drijft het. Leg je vondst dus in een bak met [lauw] kraanwater, voeg zout toe [twee eetlepels per 200 ml]. Als je vondst gaat drijven wanneer het zout is opgelost, is het barnsteen.

- Om het materiaal van bv plastic te kunnen onderscheiden, verhit je een naald roodgloeiend. Je steekt hem in je vondst en trekt hem er weer uit. Als de naald er gemakkelijk uitgaat, is het barnsteen; als hij er in vast blijft zitten is het plastic. Bij barnsteen moet de naald bovendien een 'heerlijke geur' verspreiden.

Beide proeven hadden een positief resultaat voor barnsteen !hoewel ik enigszins twijfelde aan de geur)

Alle barnsteen die we in Nederland vinden is afkomstig uit het Oostzee-gebied. We spreken daarom van Baltische barnsteen. De ouderdom is Eoceen 15 - 34 miljoen jaar!. Het (tropische) woud dat toen over Zuid-Noorwegen, Midden-Zweden, de Oostzee en Zuid-Finland lag, wordt gezien als de oorsprong van de hars waaruit deze barnsteen bestaat.

Ongeveer 40 miljoen jaar geleden, ontstond er een groot riviersysteem, Eridanos genoemd, dat vanuit Lapland door Zweden en de Oostzee stroomde en zo'n 12 miljoen

jaar geleden de Noordzee bereikte. Onderweg werd een reusachtige delta uitgebouwd die zich in Noordwest Europa uitstrekte over een gebied van 28 x 103 km² (Overeem et al., 2001). In de delta-afzettingen bevindt zich ondermeer ook barnsteen die vanuit de Tertiaire afzettingen in het Oostzeegebied is geërodeerd en door de Eridanosrivier is meegevoerd naar het westen. Tijdens het Saalien (ca. 150.000 jaar geleden) is de barnsteen vanuit de ondergrond van het Oostzeegebied meegevoerd en in Noord-Nederland afgezet.

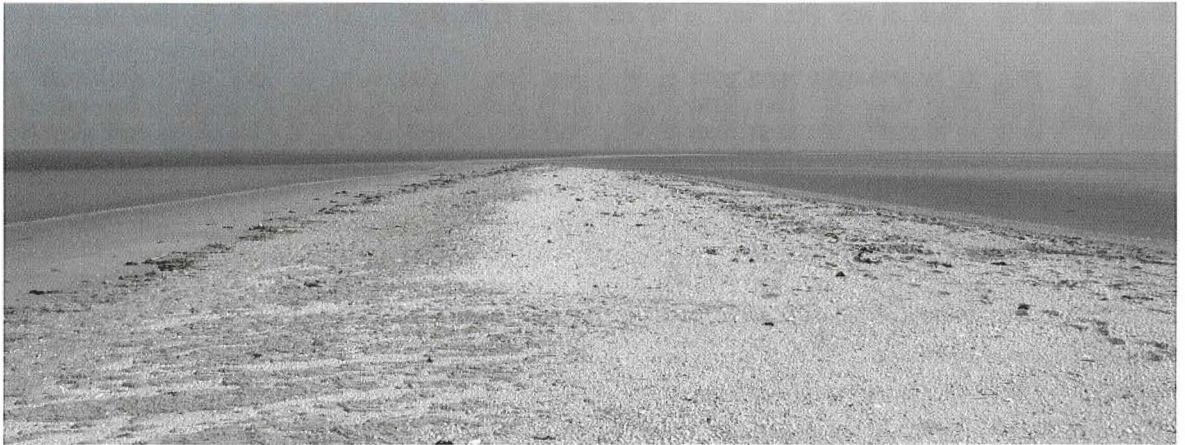
DANKWOORD

Ik dank Paul van Olm voor zijn hulp bij het determineren van mijn vondst en zijn suggesties voor dit artikelje.

LITERATUUR

Overeem, J., Weltje, G.J., Bishop-Kay, C. & Kroonenberg, S.B., 2001. The Late Cenozoic Eridanos delta system in the Southern North Sea Basin: a climate signal in sediment supply? Basin Research Vol. 14, issue 3, pp. 293 - 312.

Afbeelding 1.
Een blik op Simons-
sand, met de twee
vloedlijnen vlak bij
elkaar.

Afbeelding 2
Het gevonden stuk
barnsteen (lengte
26cm).

